

R

Tổng cục Thống kê
VIỆN KHOA HỌC THỐNG KÊ

ĐỀ TÀI KHOA HỌC CẤP TỔNG CỤC

NGHIÊN CỨU QUI HOẠCH LẠI
CÁC CUỘC ĐIỀU TRA THỐNG KÊ
HỘ GIA ĐÌNH

Chủ nhiệm đề tài: Lê Văn Duyệt

Phó chủ nhiệm: Trần Tuấn Hưng

Thư ký: Phan Thị Ngọc Trâm

HÀ NỘI, NĂM 2001

2002-98-169/KQ

4471 TC
1318/02

Những người thực hiện:

- 1. Lê Văn Duyệt**
- 2. Trần Tuấn Hưng**
- 3. Phan Thị Ngọc Trâm**
- 4. Đặng Quảng**
- 5. Lê Đỗ Mạch**

MỤC LỤC

NỘI DUNG

MỞ ĐẦU	1
PHẦN MỘT: CÔNG TÁC ĐIỀU TRA HỘ GIA ĐÌNH GIAI ĐOẠN 1996-2001	
I. SỐ LƯỢNG CÁC CUỘC ĐIỀU TRA HỘ GIA ĐÌNH	2
II. QUY MÔ CỦA CÁC CUỘC ĐIỀU TRA HỘ GIA ĐÌNH	3
III. PHẠM VI VÀ NỘI DUNG CỦA ĐIỀU TRA HỘ GIA ĐÌNH	3
3.1. Phạm vi của điều tra hộ gia đình	
3.2. Nội dung của các cuộc điều tra hộ gia đình	
IV. CÁC CHỈ TIÊU THỐNG KÊ ĐƯỢC THU THẬP TRONG CÁC CUỘC ĐIỀU TRA HỘ GIA ĐÌNH Ở CÁC VỤ NGHIỆP VỤ	4
4.1. Vụ Thống kê Dân số và Lao động	
4.2. Vụ Thống kê Xã hội và Môi trường	
4.3. Vụ Thống kê nông lâm, ngư nghiệp	
4.4. Vụ Thống kê Công nghiệp	
4.5. Vụ Thống kê Thương mại, giá cả	
4.6. Vụ Thống kê Xây dựng cơ bản, giao thông vận tải và bưu điện	
4.7. Vụ thống kê Tài khoản quốc gia	
4.8. Vụ Thống kê Tổng hợp	
4.9. Viện khoa học thống kê	
V. CÁC TIÊU THỨC ĐIỀU TRA TRONG CÁC CUỘC ĐIỀU TRA HỘ GIA ĐÌNH	17
5.1. Vụ Thống kê Dân số và Lao động	
5.2. Vụ Thống kê Xã hội - Môi trường	
5.3. Vụ Thống kê Nông, Lâm nghiệp và Thủy sản	
5.4. Vụ Công nghiệp	
5.4.1. Điều tra mẫu hộ công nghiệp cá thể (tháng, năm)	

5.4.2.	Điều tra toàn bộ hộ CN cá thể năm 98	
5.5.	Vụ Thống kê Thương mại và giá cả	
5.6.	Vụ Xây dựng cơ bản-Giao thông bưu điện	
5.7.	Vụ Tài khoản quốc gia	
5.7.1	Điều tra thu thập thông tin tính GDP theo quý	
5.7.2.	Điều tra thu thập thông tin để lập bảng cân đối liên ngành	
	(năm)	
5.8.	Vụ Tổng hợp	
VI.	PHƯƠNG PHÁP TỔ CHỨC ĐIỀU TRA VÀ CÁCH THU THẬP SỐ LIỆU	28
6.1.	Loại điều tra	
6.1.1.	Điều tra toàn bộ	
6.1.2.	Điều tra chọn mẫu	
6.1.3.	Điều tra trọng điểm	
6.2.	Phương pháp thu thập số liệu	
6.2.1.	Phương pháp phỏng vấn trực tiếp	
6.2.2.	Phương pháp gửi phiếu để các hộ điền	
6.2.3.	Phương pháp khai thác tư liệu sẵn có	
VII.	THỜI ĐIỂM, THỜI KỲ VÀ ĐỘ DÀI THỜI GIAN ĐIỀU TRA	32
7.1.	Thời điểm điều tra	
7.2.	Thời kỳ điều tra (thời kỳ số liệu phản ánh)	
7.3.	Độ dài thời gian điều tra	
VIII.	KINH PHÍ CỦA CÁC CUỘC ĐIỀU TRA	33
IX.	KẾT QUẢ CỦA CÁC CUỘC ĐIỀU TRA	34
X.	ĐÁNH GIÁ TỔNG THỂ CÁC CUỘC ĐIỀU TRA HỘ GIA ĐÌNH	34
10.1.	Nhận xét của cán bộ thuộc các Vụ thống kê nghiệp vụ	
10.2.	Nhận xét của một số cục thống kê	
10.3.	Nhận xét và kiến nghị của ban chủ nhiệm đề tài	

PHẦN HAI: QUY HOẠCH LẠI CÁC CUỘC ĐIỀU TRA HỘ GIA ĐÌNH

I. CƠ SỞ VÀ MỤC TIÊU QUI HOẠCH	50
1.1 Cơ sở của qui hoạch	
1.2 Mục tiêu qui hoạch	
II. PHƯƠNG ÁN QUI HOẠCH LẠI CÁC CUỘC ĐIỀU TRA HỘ GIA ĐÌNH:	52
2.1. Hướng qui hoạch chung.	
2.2 Đề xuất cụ thể về chương trình điều tra thống kê hộ gia đình.	
2.2.1. Tổng điều tra dân số và hộ gia đình	
2.2.1. Tổng điều tra nông nghiệp nông thôn	
2.2.3. Điều tra hộ gia đình cơ bản (pha 1)	
2.2.4. Điều tra biến động dân số và kế hoạch hóa gia đình (thuộc pha 2)	
2.2.5 Điều mức sống dân cư và sức khỏe cộng đồng (thuộc pha 2)	
2.2.6. Điều tra các hộ tham gia hoạt động sản xuất kinh doanh phi nông nghiệp (thuộc pha 2)	
2.2.7. Điều tra các hộ hoạt động sản xuất kinh doanh trong lĩnh vực nông lâm ngư nghiệp.	
Phụ lục 1: Hệ thống các chỉ tiêu thống kê các vụ thống kê nghiệp vụ thu thập từ các cuộc điều tra hộ gia đình.	71
Phụ lục 2: Danh sách các cuộc điều tra thống kê hộ gia đình đã được tiến hành	74
Phụ lục 3: Danh sách các cuộc điều tra hộ gia đình dự kiến trong quy hoạch	81

MỞ ĐẦU

Việc thừa nhận phương pháp điều tra chọn mẫu là một trong các phương pháp thu thập thông tin đáng tin cậy và hữu hiệu ở Tổng cục thống kê (TCTK) trong những năm 1990 đã làm số lượng các cuộc điều tra hộ gia đình ở TCTK cũng như ở một số bộ ngành tăng lên nhanh chóng. Chỉ tính riêng trong giai đoạn 1996 - 2001 các đơn vị nghiệp vụ của TCTK đã tiến hành tới 192 lần điều tra.

Có thể nói các cuộc điều tra chọn mẫu đã cho phép thu được một khối lượng thông tin khá lớn phản ánh nhiều mặt của đời sống kinh tế xã hội, và hơn thế nữa nhờ chúng chất lượng của các số liệu thống kê ngày càng được nâng lên. Tuy nhiên, cùng với sự gia tăng số lần điều tra nhiều câu hỏi đã được đặt ra: phải chăng số cuộc điều tra hiện nay là quá nhiều? Liệu các cuộc điều tra này có trùng chéo nhau không? Liệu có thể ghép một số cuộc điều tra với nhau hay không? Và tại sao số cuộc điều tra nhiều như vậy nhưng vẫn có một số thông tin bị thiếu? Để trả lời cho các câu hỏi đó đề tài nghiên cứu qui hoạch lại các cuộc điều tra đã được Ban lãnh đạo Tổng cục Thống kê chấp thuận.

Tuy nhiên, vấn đề cần được nghiên cứu quá lớn nhưng qui mô của đề tài rất hạn chế và thời gian thực hiện nó lại ngắn. Trong bối cảnh như vậy, đề tài không có tham vọng giải quyết được tất cả các vấn đề được đặt ra. Phạm vi của đề tài là nghiên cứu qui hoạch các cuộc điều tra hộ gia đình (HGD), là các cuộc điều tra lấy hộ gia đình làm đơn vị điều tra, đã được tiến hành ở TCTK. Với mục tiêu đánh giá các cuộc điều tra hộ gia đình trong giai đoạn 1996-2001 và đưa ra phương án qui hoạch nhằm giải quyết một phần gánh nặng của điều tra HGD. Đề tài cũng đưa ra một số khuyến nghị về việc chuẩn hoá các điều kiện khác có liên quan chặt chẽ đến điều tra như hệ thống chỉ tiêu, hệ thống phân nhiệm giữa các vụ trong Tổng cục, hệ thống các định nghĩa về các chỉ tiêu thống kê chuẩn để trên cơ sở đó có thể giúp cho việc sử dụng kết quả của các cuộc điều tra ngày càng trở nên có hiệu quả hơn.

PHẦN MỘT

CÔNG TÁC ĐIỀU TRA HỘ GIA ĐÌNH GIAI ĐOẠN 1996-2001

Trong giai đoạn 1996-2001 các đơn vị nghiệp vụ của Tổng cục Thống kê (TCTK) đã tiến hành nhiều cuộc điều tra hộ gia đình trên phạm vi toàn quốc. Yêu cầu của các cuộc điều tra này là thu thập các thông tin về kinh tế, xã hội và các khía cạnh khác có liên quan đến hộ gia đình. Kết quả của chúng cũng rất phong phú và đã được Đảng và Nhà nước sử dụng trong việc đề ra các chính sách kinh tế xã hội của đất nước. Các cuộc điều tra HGD tuy đã đáp ứng được nhu cầu thông tin cơ bản, song sau một thời gian dài thực hiện cũng có nảy sinh một số vấn đề vì vậy việc đúc rút kinh nghiệm của các cuộc điều tra hộ gia đình để hợp lý hoá chúng nhằm tiết kiệm tiền của công sức cũng như làm sao cho tăng chất lượng các thông tin thu được là điều cần thiết.

I. SỐ LƯỢNG CÁC CUỘC ĐIỀU TRA HỘ GIA ĐÌNH

Trong giai đoạn 1996-2001, các vụ thống kê nghiệp vụ của Tổng cục thống kê đã tiến hành điều tra trên 192 cuộc điều tra hộ gia đình, trong đó Vụ Thống kê Dân số-Lao động dân số điều tra 16 lần, Vụ Thống kê Xã hội-Môi trường điều tra 5 lần, Vụ Thống kê công nghiệp điều tra 12 (tổng cộng là 79 lần) và Vụ Thống kê Nông nghiệp - Lâm nghiệp - Thủy sản điều tra 87 lần. Như vậy trong giai đoạn 1996-2001 bình quân một năm TCTK đã điều tra khoảng 32 lần điều tra hộ gia đình lớn nhỏ. So với thời kỳ 1985-1997 thì số lần điều tra hộ gia đình bình quân một năm của thời kỳ 1996-2001 nhiều gấp 2 lần (32 lần 1 năm thời kỳ 1996-2001 so với 16 lần 1 năm thời kỳ 1985-1997). Điều này cho thấy các thông tin có liên quan đến các hộ gia đình ngày một nhiều và ngày một thường xuyên hơn. Mặt khác nó cũng cho thấy áp lực về điều tra hộ gia đình ngày càng lớn đối với các vụ thống kê nghiệp vụ và nhất là đối với các cục thống kê ở các tỉnh, thành phố.

II. QUY MÔ CỦA CÁC CUỘC ĐIỀU TRA HỘ GIA ĐÌNH

Tổng số hộ gia đình ở Việt nam vào thời điểm 1-4-1999 là vào khoảng 16,7 triệu hộ. Tuy nhiên, vì đối tượng của các cuộc điều tra khác nhau, mặt khác chúng lại được tổ chức vào các thời điểm khác nhau do vậy ngay cả các cuộc điều tra toàn bộ cũng có qui mô khác nhau. Các cuộc điều tra toàn bộ có qui mô khoảng từ 14 triệu đến 16,7 triệu hộ còn các cuộc điều tra không toàn bộ thường có qui mô nhỏ, chỉ ở mức từ 4.000 - 9.000 hộ (điều tra mức sống dân cư, điều tra giới, ...). Tuy nhiên cũng có cuộc điều tra chọn mẫu có qui mô khá lớn, cỡ mẫu lên tới trên 143.000 hộ (điều tra nông nghiệp nông thôn 2001). Nhìn chung, cỡ mẫu trung bình của một cuộc điều tra vào khoảng vài chục nghìn hộ.

Các cuộc điều tra có cỡ mẫu nhỏ thường được sử dụng để nghiên cứu sâu về một số chỉ tiêu nhất định dùng trong lập bảng cân đối liên ngành hoặc để tính năng suất và sản lượng cây trồng cũng như nghiên cứu về các khía cạnh kinh tế xã hội khác nhau như sinh tử, kế hoạch hoá gia đình, mức sống dân cư, v.v... Tuy chỉ có một vài cuộc điều tra có số lượng đơn vị điều tra lớn, song do số lượng các cuộc điều tra nhiều nên không tránh khỏi việc làm cho một bộ phận lớn các cục thống kê tỉnh, thành phố gặp khó khăn trong công việc, bởi vì thường mẫu của các cuộc điều tra hộ gia đình hay rơi vào một số tỉnh thành phố có quy mô dân số lớn. Trong bối cảnh số lượng cán bộ công nhân viên có hạn và cùng một lúc phải thực thi nhiều công tác nghiệp vụ khác nhau do vậy điều này sẽ gây khó khăn cho các cục thống kê đó và chắc chắn ảnh hưởng tới chất lượng của số liệu thu được.

III. PHẠM VI VÀ NỘI DUNG CỦA ĐIỀU TRA HỘ GIA ĐÌNH

3.1. Phạm vi của điều tra hộ gia đình

Trong giai đoạn 1996-2001, phạm vi điều tra hộ gia đình dường như được mở rộng rất nhiều so với trước đây. Bình quân số cuộc điều tra hộ gia đình trong một năm trong giai đoạn này nhiều gấp hai lần so với giai đoạn 1985-1997. Trong thời kỳ này hầu như tất cả các đơn vị nghiệp vụ của cơ quan TCTK đều tiến hành thu thập thông tin thống kê chuyên ngành dựa vào hộ gia đình. Cụ thể là các vụ sau đây đã tiến hành điều tra:

- Vụ Thống kê Dân số và lao động
- Vụ Thống kê Xã hội và Môi trường
- Vụ Thống kê Nông, Lâm, Ngư nghiệp
- Vụ Thống kê Công nghiệp
- Vụ Thống kê Thương mại, giá cả
- Vụ thống kê xây dựng cơ bản và giao thông vận tải
- Vụ Thống kê Tài khoản quốc gia
- Vụ Thống kê Tổng hợp
- Viện Khoa học Thống kê

3.2. Nội dung của các cuộc điều tra hộ gia đình

Về mặt lý luận, trong một số cuộc điều tra hộ gia đình là đối tượng điều tra. Trong một số cuộc điều tra khác hộ gia đình là đơn vị điều tra. Cũng có trường hợp trong một cuộc điều tra hộ gia đình lúc là đối tượng điều tra (khi điều tra về điều kiện ăn ở của hộ) lúc là đơn vị điều tra (khi điều tra từng thành viên của hộ, lúc này đối tượng điều tra là người còn hộ là đơn vị điều tra). Trong thực tế các cuộc điều

tra hộ gia đình thường có dạng thứ ba, nghĩa là hộ gia đình vừa là đối tượng điều tra vừa là đơn vị điều tra. Trong các cuộc điều tra hộ gia đình, các thông tin thuộc các lĩnh vực sau đây thường hay được thu thập:

1. Dân số và lao động
2. Giáo dục và đào tạo
3. Nghề nghiệp
4. Y tế và kế hoạch hoá gia đình
5. Xã hội
6. Kinh tế
7. Đời sống, văn hoá
8. Giao thông vận tải và bưu điện

Nhìn chung, nội dung thông tin được thu thập thông qua điều tra hộ gia đình rất phong phú và bao hàm tất cả các lĩnh vực khác nhau của đời sống kinh tế, xã hội. Dường như các thông tin nào có gắn với con người, với hộ gia đình đều được thu thập thông qua điều tra hộ gia đình. Thậm chí có nhiều thông tin tưởng chừng như thu thập dựa vào các cuộc điều tra theo diện tích thì sẽ dễ hơn nhưng cũng được thu thập thông qua điều tra hộ gia đình (điều tra năng suất và sản lượng cây trồng).

IV. CÁC CHỈ TIÊU THỐNG KÊ ĐƯỢC THU THẬP TRONG CÁC CUỘC ĐIỀU TRA HỘ GIA ĐÌNH Ở CÁC VỤ NGHIỆP VỤ

Trong giai đoạn 1996-2001, các vụ thống kê chuyên ngành đã tổ chức nhiều cuộc điều tra hộ gia đình. Nội dung của các cuộc điều tra này rất phong phú. Nó bao gồm tất cả các lĩnh vực đã được trình bày ở trên và được thể hiện dưới dạng hệ thống các chỉ tiêu thống kê cụ thể. Hệ thống các chỉ tiêu này chỉ là một phần kết quả của các cuộc điều tra hộ gia đình đem lại. Nếu khai thác hết các tiêu thức điều